

ATT LÄRA IN UTE

BLADET

NR 4/25
ÅRGÅNG 39

NATURSKOLEFÖRENINGEN

Naturskolan

jubiläum

Naturskoleföreningen 40 år

ATT
LÄRA IN
UTE

Naturskoleföreningen

NATURSKOLEFÖRENINGEN

är en intresseförening för människor som arbetar med utomhuspedagogik. Vi arbetar för en idé; att lära in ute.

Positiva upplevelser i naturen är grunden för att förklara ekologiska samband och för att förstå miljöfrågorna. Kunskapen om naturen börjar i naturen!

MEDLEMSSKAP

Enskilda personer och organisationer är välkomna som medlemmar.

Medlemmar får ATT LÄRA IN UTE-BLADET, som utkommer med fyra nummer per år, via inlogg på hemsidan i form av en PDF-fil.

ÅRSAVGIFT

- enskilda medlemmar 220 kr
  - organisationer/institutioner 220 kr
    - naturskolor 1000 kr
- Anmäl dig på föreningens postgiro 493 33 84 - 2.
Uppge namn, adress, telefon och email-adress.

ADRESS

Naturskoleföreningen
c/o Jenny Carlsson
Järntorgsgatan 14
596 31 Skänninge

HEMSIDA

www.naturskola.se

ATT LÄRA IN UTE-BLADET

Naturskoleföreningens medlemstidskrift. Utkommer med fyra nummer per år.

ANSVARIG UTGIVARE

Johan Agås

REDAKTÖR

Robert Lättman-Masch

ADRESS

ATT LÄRA IN UTE-BLADET
c/o Robert Lättman-Masch
Sköndalsvägen 2
148 30 Ösmo
Tel. 08-520 73708
robert.lattman-masch@nynashamn.se

ANNONSER

Helsida 1500 kr; halv 800 kr;
kvarts 400 kr

MANUSSTOPP

Nr 1/26 1 februari

FRAMSIDA

Foto: Veronica Morin

UPPLAGA

Digital till medlemmar och andra intresserade

STYRELSEN

kan Du vända Dig till om Du vill veta mer om föreningen eller har någon idé som Du vill framföra. Kontakta Naturskoleförening: styrelse@naturskola.se; Tel: 070-221990

ORDFÖRANDE

Johan Agås
johan.agas@naturskola.se

VICE ORDFÖRANDE

Anna Ekblad
anna.ekblad@naturskola.se

KASSÖR

Jenny Carlsson
jenny.carlsson@naturskola.se

LEDAMÖTER

Birgitta Sähke
birgitta.saihke@naturskola.se

Andrea Gök
andrea.gook@naturskola.se

Patrik Swede
patrik.swede@naturskola.se

Magdalena Rehnberg
magdalena.rehnberg@naturskola.se

Adil Sadiku
adil.sadiku@naturskola.se

Sara Antell
sara.antell@naturskola.se

REDAKTÖR OCH FORMGIVARE

ATT LÄRA IN UTE-BLADET
Robert Lättman-Masch 08-520 73708

WEB-ANSVARIG

webb@naturskola.se

INFORMATIONSMATERIAL

Naturskoleföreningen har material till mässor, föreläsningar och utställningar. Behöver du informationsfoldrar, låna föreningens Power Point eller Roll up, köpa tygmärke med Naturskoleföreningens logo kontakta Birgitta Sähke.

TILL ALLA SKRIBENTER

Vi är tacksamma om Du hjälper oss med några enkla saker när Du skriver i ATT LÄRA IN UTE -BLADET:

- Dela upp texten i mellanrubriker.
- Skriv gärna bildtexter.
- Bifoga illustrationer eller foton med hög upplösning.
- Skicka en ren fil där Du sparat texten i Word i typsnitt Times new roman 10 p utan inslag av layout, tabeller eller andra finesser som finns i textprogrammet. Skicka också gärna en fil där det framgår var bilderna passar i förhållande till texten.
- Skicka text och bilder till:

robert.lattman-masch@nynashamn.se

ATT LÄRA IN UTE BLADET 2024

Föreningssida.....	2
Ledare.....	3
Grattis Naturskoleföreningen.....	4
Glimtar ur ett naturskoleliv.....	6
Falu Naturskola.....	10
Välkomna ut i svensk natur.....	12
Håbo Naturskola 20 år.....	15
Naturskola då.....	16
Naturskolekonferens 2026.....	18
Naturrutan.....	19

Ansvar för innehåll: redaktionen

Gott slut på jubileumsåret!

Ar 2025 går mot sitt slut och så även 40-jubileumsåret för Naturskoleföreningen.

I detta sista nummer för året kommer ni att få läsa några texter från en del av våra medlemmar ute på naturskolorna och vad de tagit med sig i sina ryggsäckar, vid lite olika perioder under sin tid i föreningen.

Peja Snöbohm, som 30-årsjubilerar som pedagog på Naturskolan i Sigtuna, tar oss med på en mycket trevlig och intressant "resa" genom sitt arbete på naturskolan, där han bjuder på de erfarenheter han samlat på sig under åren. Han skriver bland annat om: Elden, årstiderna, årsmöten, klassdynamik, planetskötare, mat, nervositet och att klasserna är bättre än någonsin.

Nicke Helldorff som var med i uppstarten av Naturskolan i Eskilstuna 1991 och som axlade ordförandeskapet i föreningen under 8 år (1994–2002) beskriver lite av sin tid i föreningen "Då". Han berättar bland annat om ett besök i Sierra Nevada, USA och om Naturvejledning Danmark som kanske är lite mer "Hardcore" än vad vi i Naturskoleföreningen är.

Anna Carin Nyberg berättar om sin tid på Sollentuna Naturskola, som också är en av de äldsta naturskolorna i Sverige. Hon arbetade 23 år där (1988–2011) och satt i styrelsen under 9 år på 90-talet. Idag jobbar hon som lärarutbildare på Stockholms universitet.

På Falu Naturskola, som startades 1989, skriver "veteranerna" om hur viktigt det är med ett stadigt pedagogteam och att kontakten med andra naturskolor har gett mod att tänka i nya utomhuspedagogiska banor och testa olika inlärningssätt. Men som i skrivande stund inte visste att ett förödande beslut om naturskolans framtid snart skulle fattas.

Ni kommer också få glimtar av Håbo Naturskolas 20-åriga historia och från Miljöverkstan och dess största verksamhet "Äventyrsgruppen" som precis firat 10 år. Ytterligare några jubilarer alltså!

Dessutom kommer ni att bjudas på den första Naturrutan från 1995 som Robert valt ut. Robert som

för övrigt firar 23 år som redaktör för tidningen och har varit och är en mycket viktig person för föreningen och i synnerhet för vår fina medlemstidnings utveckling och utgivning!

Tar också tillfället i akt att delge er några rader, skrivna av Christina Axelsson, som damp ner i min mailbox för några veckor sedan:

”

Här kommer några uppmuntrande tillrop från en supporter som var med när verksamheten började 1984–85. Då startade jag en naturskola i Nora i kommunens regi och var föreståndare där i fem år.

Jag var med när Naturskoleföreningen bildades, jag var ordförande i flera år, vi startade Bladet och hittade på mottot "Lära in ute" och fick uppleva hur naturskoleverksamheten i Sverige tog fart.

1995 flyttade jag till den lilla kanariska ön El Hierro och har nu kommit tillbaka hem igen. Det var fantastiskt roligt att se och läsa om hur aktiv föreningen är och hur många naturskolor som kommit till sedan min tid! Och Bladet finns kvar! Jag blev så glad! Jag önskar er verkligen lycka till med jobbet i fortsättningen! ”

Visst var detta värmande ord som inspirerar till fortsatt arbete för att sprida vårt utomhuspedagogiska budskap! Till sist önskar jag er en trevlig lässtund som jag brukar och tillönskar er alla, som sig bör den här tiden på året, en riktigt God Jul, ett Gott Slut samt ett Gott Nytt År! PS. Glöm inte att anmäla er till nästa års årsmöteskonferens i Annaboda den 15–17 april! Tema: "Med öppet sinne". Sista anmälningssdag är den 30 januari 2026!

Johan Agås
Ordförande

Stort grattis till Naturskoleföreningen – 40 år i naturens tjänst!

Min hemvist i naturskolevärlden har varit Naturskolan i Sollentuna. Jag var inte med från starten 1984 men Naturskolan i Sollentuna var, tillsammans med Söderåsen, en av de allra första naturskolorna som startades. Jag kunde inte namnge många fåglar vid fågelbordet när jag anställdes 1988, jag var nykläckt NO-lärare och artkunskap var inget som prioriterades på lärarutbildningen. Under alla utedagar med klasser på Naturskolan har jag sedan lärt mig nytt hela tiden, nyfikenheten på naturen har varit motorn, att lära tillsammans med eleverna. I mötet med alla kunniga naturskolemänniskor under åren har också ett lärande

skett kontinuerligt, inom naturskole-Sverige finns en enorm kompetens och energi.

Köp och sälj

Ett minne från mina 23 naturskoleår (1988-2011) är just hur utsatt verksamheten stundtals var för nedskärningar. Jag hittar ett litet reportage i personaltidningen "Parasollen" nr 4 från 1990, där reportern är ute på Naturskolan och intervjuar Rikard Dahlén och mig. Där står att läsa:

"Vi hör till skolkontoret och vi måste spara 300 000 kr till 1992. Det är halva vår budget säger Rikard. Det ska vi

göra genom att sälja kurser till vuxna... varken Rikard eller Anna Carin tror det kommer bli särskilt svårt att sälja kurser, eftersom de kan skraddarsy kurserna för beställaren. Deras ämnen, miljövård och ekologi, ligger ju också rätt i tiden."

Ja, så var det med "köp och sälj"-eran, där varje skola i Sollentuna och även Naturskolan utgjorde en egen resultatenhet. Vi kämpade och överlevde, vi brann för vår naturskola och för idén "att lära in ute". Naturskolan i Sollentuna är kanske den naturskola som nu haft obruten verksamhet längst, då den klarat sig från nedläggningar. Jag tror att många som är aktiva inom naturskolevärlden idag känner igen sig att leva med hot om eventuell nedläggning. Det har alltid varit ett alltför lätt drag att skära ner på naturskolans budget när det saknas pengar i kommunen. Det fanns också en tro på att naturskolan efter några år skulle spela ut sin roll och istället skulle varje skola på egen hand bedriva utomhuspedagogik. Naturskolan är ingen lagstadgad verksamhet, bara en väldigt viktig sådan. Nu läser jag om

Här firar vi att Naturskolan i Sollentuna fyller 40 år, det var 24 augusti 2024. Från höger till vänster är det en tidslinje från 1984 till 2025; Rikard Dahlén, Anna Carin Nyberg, Kalle Lindeborg, Gunnar Hallberg, Charlotte Gleave Riemann och Veronica Morin. Veronica har idag kollegor som inte är med på denna bild.

Falun som kämpar och hur en tjänst i Nynäshamn krympt, sorgligt hur det upprepar sig.

Föreningsarbete

På den här tiden växte Föreningen för Naturskola och Fältpedagogik fram och från 1990 blev jag invald i styrelsen, först som sekreterare sedan kassör. Fanns det ens datorer på den tiden? Tror inte det. Fanns det bokföringsprogram? Jo, jag minns att jag kämpade med en tidig variant av ett Hogia-program. I min samling av gamla "Bladet" ser jag att från nr 3/1998 så har föreningen slutligen bytt namn till Naturskoleföreningen, det efter långa diskussioner på flera årsmöten. Det var förstås lärorikt, kreativt och fantastiskt roligt att få vara en del av styrelsearbetet i föreningens begynnelse, vi var alla otroligt engagerade idealister. Jag ser att mitt namn i styrelsen försvinner med Bladet nr 2/1999.

Utomhusdidaktik

Som lärarutbildare på lärarprogrammet på Stockholms Universitet ser jag

idag utomhusdidaktik som en given del i utbildningen. Det är många "teman" som lärarstudenter möter som är direkt hämtade från mina naturskoleår; eldens kemi, vårens ankomst, liv i vatten, natur i retur om hösten, vinterns djur och fåglar. Studenterna behöver landa i naturen och skapa relationer med det levande, jag försöker att öppna dörren till naturen för dem på naturskolevis.

Nya kursplaner

Skolverket förbereder nu ett arbete med att ta fram nya kursplaner. De har gett olika lärosäten i uppdrag att ta fram ämnesspecifika instruktioner. Stockholms Universitet har jobbat med biologiämnet och i det förslaget lyfts naturmöten och anknytning till naturen som viktiga aspekter från lågstadiet ända upp på högstadiet.

"Erfarenheter av och upplevelser i naturen är därför ett viktigt inslag i biologiundervisningen och bör ha som mål såväl att bygga upp elevernas kunskaper om levande organismer och

deras ekologi (se vidare nedan) som att de utvecklar emotionella och estetiska relationer till naturen (Berglund & Gericke, 2025; Lundegård & Hasslöf, 2022). Det är vidare tämligen väl belagt att naturmöten som del av skolans undervisning har positiva effekter på elevers lärande generellt (d.v.s. inte enbart i ämnet biologi), liksom på utvecklingen av mer generiska färdigheter och förhållningssätt, så som problemlösning, samarbetsförmåga och uthållighet, samt starkare känslomässig anknytning till och vilja att bevara naturen (Kuo et al., 2019)."

(ur Ämnesspecifik instruktion i biologi för grundskolan, Stockholms Universitet, 2025)

Om dessa fina formuleringar hamnar i de kommande dokument som styr skolan vet vi inte. Men en sak som är säker är att naturskolorna och Naturskoleföreningen kommer att behövas minst 40 år till, in i framtiden.

TEXT: ANNA CARIN NYBERG

Naturskolan i Sollentuna

- där skogen är klassrum och stövlar är bättre än whiteboardpennor

Det finns arbetsplatser där kaffet är viktigast, och så finns det Naturskolan i Sollentuna – där kaffet visserligen också är viktigt, men där det helst dricks ur en sliten kåsa medan man står i blåbärsriset och förklarar fotosyntesen för en grupp åk 4:or som just upptäckt att "maskbajs faktiskt är jord!"

Sedan 1984 har Naturskolan låtit tusentals Sollentunaelever lära sig om

ekologi, hållbarhet och livet utomhus – på riktigt, ute i spenaten!

Att jobba här är lite som att vara lärare, skådespelare, scoutledare och väderexpert på samma gång. Ena dagen handlar det om att gestalta en skivling eller visa hur man beredde lin förr i tiden, och nästa dag om att övertyga ett gäng skeptiska sjuåringar om att maskar faktiskt är helt ofarliga (och ganska gulliga, om man kisar lite).

De där ögonblicken när någon inser att träd andas, eller när en elev förundrat utbrister: "ÅÅ maj gådd! Det här är otroligt!" när de tittar i lupp. Då känns det plötsligt självklart varför man valde ett jobb där man mäter dagens framgång i lerfläckar snarare än i PowerPointpresentationer.

Vi har en plats där man får påminnas om något vi vuxna ibland glömmer: att naturen inte bara är något man går ut i, utan något man är en del av. Och det, om något, gör det till världens bästa arbetsplats.

TEXT: VERONICA MORIN

Huset där Naturskolan här höll till i början. Nu finns ett annat hus som klassrum, men detta används som kontor. Bilden till vänster är från 1983 (foto: Rikard Dahlén) och till vänster 2025 (foto: Veronica Morin).

Glimtar ur mitt naturskoleliv

Peja Snöbohm började 1995 på Naturskolan i Sigtuna och här kommer lite blandade reflektioner och erfarenheter efter 30 års naturskolearbete.

Årstider

Jag började på Naturskolan i Sigtuna i augusti 1995 och fick då för första gången möjligheten att vara ute i naturen varenda dag. Att följa årstider blev direkt en stark upplevelse av

lycka. Idag har årstiderna upplösts i nyanser där årstidernas förändringar är nere på enskilda dagar som tex: första morgonen när dagg avslöjar alla mattvävarspindelnät, dagen när lärkfalkfamiljens läten inte längre

hörs, första morgonen med sjödimma, första kvällen som det är helt mörkt när man ska cykla hem, dagen när storflocken med storskrakar dyker upp och jagar fisk på bred front, morgonen med första ishinnan på sjön. Ett mycket litet axplock av höstnyanser.

Eld

Elementet eld var inte så centralt i mitt liv före Naturskolan. Sen har det varit ett massivt eldande i alla sammanhang, eldgörning, smide, fotosyntesförklaring, lerbränning, kolbränning, tjärbränning, matlagning, lägereldar, gjutning. Nuförtiden är jag försiktigare. Tror det är hälsorelaterat. Anna-Carin på Sollentuna Naturskola för ganska länge sen berättade att hon hade vävnadsförändringar på en lungröntgen. Där väcktes ett obehag inför rök.

Skog

Jag var en havsmänniska när jag kom till Naturskolan, skog och sjöar har alltid känts lite trånga, men det gick snabbt över.

Första 10 sekunderna

Rösternas kvalitet när en grupp anländer på avstånd, så otroligt mycket information. Högljudd pedagog med glad röst? (med tysta barn eller med pratande barn?) Högljudd pedagog med irriterad röst? (Tysta barn eller barn som hörs?) Högljudd pedagog med auktoritär röst? (Tysta barn eller barn som hörs?) Högljudda barn glatt? Högljudda barn irriterade med klagjud? Knäpptysta barn? Lågmålt sorl? Så mycket signaler om hur jag ska bemöta just den här gruppen finns de här första sekunderna. Sen kommer blickarnas kvaliteter...

Klassdynamik

Efter några år med möten av klasser började jag se mönster i gruppernas beteenden som grupper. Så spännande och ibland så sorgligt. Trygga gruppen, deprimerade gruppen, nyfikna gruppen, offer-och-orättvis-gruppen, tjej-o-kille-uppdelade gruppen, tjej-o-kille-gemenskapsgruppen, räddaför-varann-gruppen, aggressiva/ifrågasättande gruppen, gruppen som samlar sig i cirkel nästan av sig självt, gruppen som inte går att samla över

huvud taget. Alla dessa grupper med mönster som upprepar sig och som är så nära kopplat till vem pedagogen är. Detta hade jag gärna forskat om i ett annat liv. Så spännande.

Killar och tjejer

Hur ställer sig gruppen vid spontan uppställning? Tjejer för sig och killar för sig i två stora grupper? Stort eller litet glapp mellan grupperna, mer

eller mindre än en meter? I flera mindre grupper? Eller det som gör mig lyckligast; huller om buller killar o tjejer med nära avstånd. Då vet jag att dagen blir något alldeles särskilt, slår aldrig fel.

Spela pjäsen

Ibland ser jag jobbet som en rad teaterföreställningar där jag är både regissör och skådespelare. Dag efter dag ger jag samma föreställning för en ny publik. Jag hör mig själv säga saker som jag hört mig själv säga hundra gånger tidigare i samma situation. Jag hör ibland också hur jag plötsligt improviserar och testar något helt nytt i pjäsen. Spännande att vara åskådare till sig själv, det skulle jag nog inte klara utan att ha situationer så väl repeterade. Varje ny publik behöver ju mötas utifrån sina förutsättningar men åratals av improvisationer har uppenbarligen lett fram till någon form av rutinagerande för de flesta situationer jag hamnar i. Men sen tröttnar ju regissören aldrig på att skapa nytt.

Årsmöten

Omvälvande upplevelser! Att få möta personer med samma upplevelser, utmaningar och erfarenheter. Omvärlden har så svårt att relatera till vår jobbvardag, att möta förstående likar ger fantastisk kick och värme. Dessutom verkar ovanligt spännande, kreativa, trevliga, glada och kloka människor dras till Naturskolor eller blir man det av jobbet? Första var Omberg, saker jag lärde mig där är fortfarande centrala i verksamheten

nu och så har det fortsatt.

Kollegor

Så mycket som jag lärt mig och fortfarande lär mig av alla jag mött och möter i det här jobbet. Arkeologi, iskunskap, psykologi, pedagogik, mängder av hantverk, filmskapande är början på en oändlig lista av kunskaper jag fått av er. Tack för det!

Chefer

Jag lyckas inte räkna hur många olika chefer jag haft, typ 15–20 stycken något sänt. Av alla dessa är det bara de tre senaste som någonsin gjort verksamhetsbesök, men jag tror faktiskt att alla har gillat Naturskolan. De har generellt brukat säga ”jag har bara hört gott om Naturskolan”. Fram till de tre senaste så hade jag i princip inga förhållningsregler och har kunnat glida undan det mesta av redovisningar och enkäter. Sen dess har jag varannan vecka samtal som oftast är spännande, engagerade och verksamhetsinriktade.

Placering i organisation

Jag har iofs inte någon erfarenhet av annat men jag är ändå övertygad om att en Naturskolas bästa plats är inom en utbildningsförvaltning, samt att förvaltningschef/skolchef eller motsvarande är chef för Naturskolans chef. Då blir rektorerna på skolor/förskolor närmsta kollegor och det ger ett starkt kontaktnät och Naturskolan blir inte bortglömd.

Hantverk

Händernas aktivitet måste ha någon alldeles särskild koppling till hjärnans belöningssystem. En så enkel genväg till motivation hos elever. Forntida teknik var det första temat jag mötte när jag började. Tälja brummare,

tvinna snören, slå flintavslag, använda bågdrillborr, lera/keramik mm. Det var en ny värld som mina händer älskade! Jag läste allt jag kom över från Bäckedals folkhögskola och annat i naturskolans bibliotek, outtröttlig! Sen kom eldgörning med stål o flinta och drilleld, skinnhantverk/garvning av älg och fiskskinn, smide, tillverka lim, pilbågar, pilar, atlatl-spjutkastning, bränna tjära, ryssolja och kol, älgben som slöjdmaterial. Min upplevelse är att dagens människors händer saknar sådant, och det är kanske det

mest populära inslaget för eleverna vi möter. Vi försöker få in så mycket vi kan av det i våra teman.

Mat

Precis som med hantverk så är det ett otroligt bra sätt att få elever engagerade! Från korvgrillning till pankofriterad blomkål och att vispa majonäs. Att göra 20 liter äppelmust på nån timma, steka mörtfileer, rösti på kolbulejärn, så mycket engagemang och entusiasm, och så mycket möjligheter att prata

hållbarhet, och bli mer personlig, ”så här gör vi hemma” ”jag tycker det blir godare så här” och andra såna öppnande kommentarer.

Planetskötare

Fint begrepp tycker jag som dök upp på en föreläsning med John Holmberg för länge sedan. Vi tänker att det är väl det vi gör hela tiden. Men ändå, jag tycker nog det är det svåraste vi har att jobba med. Att utbilda framtidens planetskötare. Vi vet fortfarande inte om vi lyckas.

Lekar

Usch, jag har så svårt för lekar. Jag vet inte varför, när jag ser andra leda lekar blir jag inspirerad men själv blir jag obekväm.

Nervositet

Överraskande och kul att fortfarande bli nervös inför att möta en klass när man inte haft det temat på ett år, särskilt när det byter från årskurs 9 till årskurs 2.

Platsernas dimensioner

Efter trettio år så ser jag naturskolans gårdsmiljöer, skogar och vatten med alla sina årsringar av olika verksamheter, projekt, händelser, vandringar, klasser, medarbetare, idéer och grusade drömmar. Träd som fanns men inte finns, träd som finns men inte fanns, myrstackar som växer. De ligger som lager i hela den arbetsmiljö jag rör mig i. Vart jag tittar så ser jag mer än det som syns. Jag gillar det.

Från frivilligt till alla

En av de största förändringarna Naturskolan gått igenom var när vi gick ifrån ”först till kvarn” och alla från f-9 fick boka fritt till att alla kommunens barn i några årskurser

ska komma obligatoriskt. Från att det högmotiverade ”järngänget” av pedagoger kom med sina klasser så kommer nu alla. Från engagemang till rättvisa. Från lyxklubb till en Naturskola för alla. Allt har blivit bättre.

Var Beredd, farligheter

Några obehagliga olyckshändelser väckte tanken på vilket ansvar jag egentligen har när Naturskolan tar ut ett gäng barn i naturen. Vatten, branter, vind i träd, getingar, knivar, is och eld. Någon kan ju faktiskt dö, åker jag dit då? Jag började känna oro och obehag i alla möjliga undervisningssituationer och så kan man ju inte ha det. Hur tar man reda på vad som gäller? Vi skapade kursen ”Var Beredd” och tog in föreläsare från många håll: polis, militär, MSB, SKR, arbetsmiljöinspektionen, en åklagare samt ett gäng erfarna

naturskolekollegor från hela landet. Enormt mycket kunskap, enormt mycket erfarenhet och tillbudsexempel. Fyra gånger körde vi kursen, drygt 20-tal deltagare varje gång. Efter första kursen försvann mitt obehag och min oro. Jag vågade dessutom gå längre i ”farlighetsgrad” än tidigare då bara magkänslan satte stopp.

Is

På tal om farlighetsgrader. Våra isaktiviteter för åk 9 blir bara bättre och bättre. Jag går närmre och närmre farligheterna (sprickor, råkar, brunnar, istjockleksförändringar) utan att det blir farligt men upplevelsen hos eleverna blir den jag vill: fascination och respekt.

Klasserna är bättre än någonsin

”Vart är skolan på väg”, ”vart är ungdomen på väg” kastar folk ur sig lite varstans. Jag blir provocerad, jag tycker inte så, jag tycker klasserna fungerar bättre än någonsin, och jag tycker eleverna i stor utsträckning är kännande vänliga individer mycket mer mogna och trygga än vad jag var i deras ålder. Det ger mig hopp om framtiden.

TEXT: PEJA SNÖBOHM
FOTO: SIGTUNA NATURSKOLA

Demokratiarbete pågår i Falun efter nedläggningshot

Naturskoleföreningen firar 40 år och temat för detta nummer handlar om föreningens och olika naturskolors historier. Vi uppmanades att skriva en text om alla våra naturskolor. Vi i Falun skickade uppdraget till tidigare kollegor, de som trampat upp de stigar vi går nu. Gittan, Mia och Helge tog pennan och skrev några rader till detta Blad.

VILJEYTTRING

Kort därefter, en fredag i slutet av oktober fick vi personal veta att den politiska viljeyttringen i majoriteten av Faluns Kultur- och fritidsnämnd, är att avveckla hela Falu Naturskola med djurhållning och pedagogisk verksamhet. Vi gick hem med sorg, besvikelse och förtvivlan över politikernas vilja. Är de inte kloka? Just nu när världen behöver oss som mest! Det är kris – och beredskapstider, hot om art-blindhet, klimat – och hållbarhetsutmaningar och många invånare med psykisk ohälsa och stressjukdomar.

REAKTIONER

Det skulle ske skyndsamt fick vi höra så till höstlovet välkomnade vi våra besökare till vår troligen sista lovaktivitet på en affisch. En bild spreds på sociala medier och kort därefter kom reaktioner och protester. En namnsamling initierades för att rädda Falu Naturskola av en lärare och lokalpolitiker som har för tillfället över 5 600 underskrifter.

Vi fick besök av SVT, SR och de lokala tidningarna Falu Kuriren och Dala-Demokraten – de har rapporterat om våra reaktioner och flera debattartiklar och insändare har publicerats. En manifestation har ägt rum där ca 150 personer slöt upp och några barn vågade till och med ställa sig på ett bord och berätta vad naturskolan betyder för dem.

Det har skrivits debattartiklar från alla oppositionspartier som uttrycker stöd för vår verksamhet. Johan, vår

ordförande i Naturskoleföreningen, Falu Gruvas chef och tidigare elever från Faluns skolor har också skrivit fina artiklar om naturskolans betydelse. Det är en tröst för oss att få ett enormt folkligt stöd. Det känns tydligt att vi har opinionen med oss.

DEMOKRATISKT ARBETE

För tillfället är Socialdemokraterna och Moderaterna i majoritet och vill fortfarande lägga ned Falu Naturskola oavsett opinion eller argument. Under en interpellation som väcktes av Miljöpartiet kring vår naturskolas framtid på senaste kommunfullmäktige, debatterades det friskt om oss i cirka en timme innan ordförande satte stopp för fler inlägg. Intresset för kommunpolitik och demokratiskt arbete har växt både hos oss och många andra runtomkring oss i och med nedläggningshotet. Vi hyser stor vördnad för politikernas engagemang.

BESLUT

Den 9 december kommer det att fattas ett beslut om Falu Naturskolas verksamhet (se slutet av artikeln). Förslaget till nämnden är att utreda en separation av djurhållning och pedagogisk verksamhet. Majoriteten planerar i stället för en extern djurhållning i området vi idag kallar vår plats, ett kulturresevat som bildades 2021. Endast två pedagoger föreslås vara kvar och flyttas över till Barn- och utbildningsförvaltningen. Dock vill de inte att vi heter Falu Naturskola fortsättningsvis. Eventuellt skulle vi arbeta ambulerande med uppdrag från för- och grundskolechef utifrån skolors kvalitetsredovisningar...

Dessa utredningar ska vara klara i februari 2026 och därefter fattas de mer avgörande besluten.

Orsaken till dessa förslag är en budget i obalans. Det är inte vår verksamhet som skenat iväg utan ett nybyggt badhus och investeringar inför skid-VM 2027.

KAOTISKT

Vi befinner oss just nu i ett kaos där vi försöker hålla näsan över vattenytan och klura på vilka lösningar vi kan se. Hur kan vi vara handlingskraftiga och agera i detta för att må bra? Det är det vi vill lära våra barn och unga – visa agens för att driva på frågor och skapa reaktioner som kan leda till nya möjligheter!

Under det senaste året har vi efterfrågat möten, tillsammans med våra politiker, men de har inte haft tid. Vi har efterfrågat delaktighet och insyn i vår ekonomi från vår förvaltning men vi behandlas som luft. Vår chef har kommit med lösryckta frågor kring vår verksamhet och om vi kan öka intäkter. Vi har aldrig bjudits in till konstruktiva samtal.

INFORMATIONSMÖTE

Vi tog tag i ett sista berömt halmstrå och bjöd in alla politiker i kommunfullmäktige till information om Falu Naturskola, även pressen bjöds in. Flera medborgare och representanter från olika organisationer ville delta, så vi sa ja. Det var gruvans chef, fältbiologer, medlemmar från Dikarbacksföreningen som bidrar med folkbildning och djurskötsel på helger och lov.

Vi stämplade ut och beskrev att detta är personalens inbjudan. Det kom ett 20-tal besökare, till vår förvåning kom vår nämndordförande som tidigare aviserat att han inte har tid att träffa oss. Även barn- och utbildningsnämndens ordförande kom, samt flera andra politiker och andra kunniga och engagerade personer som värnar vår verksamhet.

Vi bjöd på glögg, pepparkakor och hade förberett en presentation för att ge vår berättelse och vår bild av verksamheten. Vi gav även våra tankar kring framtiden med idéer om lägre investeringar och andra besparingsåtgärder.

Ett demokratiskt beslut togs trots allt 2013 för att etablera Falu Naturskola i kulturresevatet med ett pedagogiskt jordbruk och nu är de beredda att dra sig ur detta. Tillit till politiker och våra tjänstepersoner har fått sig en törn. Varför efterlevs inte beslut?

Vi fick lyfta vikten av att inte separera djurhållning och pedagoger.

Djuren i landskapet har ett stort värde för vår pedagogik. Efter mötet hade vi alla en skön känsla i kroppen, för hur det än slutar, så har vi skapat opinion och agerat. Vårt välmående, mentala engagemang och arbetsglädje behöver det för att orka vidare. Vi är också tacksamma för att ni som förening finns och att Johan skrev både en viktig artikel och inlägg på sociala medier.

OVISS FRAMTID

Än vet vi inte var detta ska sluta. Vi kan bara arbeta vidare med Djurens

jul-firandet just nu, där vi får glädjas och njuta av barngrupper. Det får oss på andra tankar och nästa vecka får vi veta hur beslutet blir.

TEXT: EVIS ENGMAN
OCH ANNA-KARIN AXELLIE
FALU NATURSKOLA

Beslut 9/12 2025

Förvaltningen får i uppdrag att ta fram beslutsunderlag som inkluderar relevanta risk- och konsekvensbedömningar avseende en extern drift av djurhållningen.

Förvaltningen får i uppdrag att

fortsätta det arbete som inletts tillsammans med barn- och utbildningsförvaltningen gällande naturskollärarnas organisatoriska hemvist. I det arbetet ska relevanta beslutsunderlag tas fram där inriktningen är att naturskollärarnas organisatoriska hemvist skall vara barn- och utbildningsförvaltningen.

Uppdragen ska redovisas för nämnden senast vid sammanträdet i februari 2026 och berörd personal ska ha möjlighet att lämna idéer utifrån sina perspektiv under arbetets gång.

Falu Naturskola

Vi på Falu naturskola har ibland försökt skapa minnesvärda saker. Varför inte koppla det till traditioner och högtider, som 2006 då vi bjöd in till påsk ute. Perfekt att koka ägg över elden i mjölkförpackning vilket skapar frågor och förundran över att mjölkförpackningen inte brinner upp.

Falu naturskola startades 1989 och lever än idag med ett stadigt pedagog-team. En styrka för oss har varit att vi redan tidigt varit flera på naturskolan som tillsammans kunnat vända och vrida på verksamheten och metoderna. Genom att vi har kunnat hålla lantbrukets traditionella djur tillgängliga nära staden har naturskolan också blivit ett uppskattat utflyktsmål för familjer.

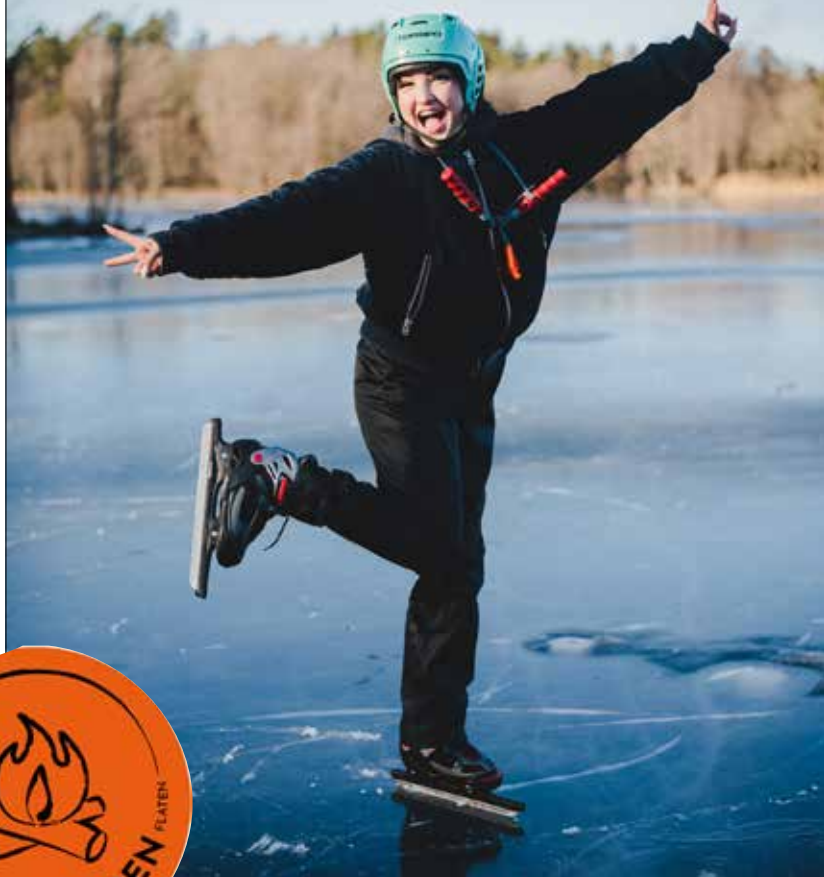
Kontakten med andra naturskolor har gett mod att tänka i nya utomhuspedagogiska banor och testa olika inlärningsätt. De årliga naturskoleträffarna, återkommande kurser och studieresor har varit betydelsefulla för erfarenhetsutbyte, inspiration och kunskap. Vår önskan är att Naturskoleföreningen ska leva kvar som ett stöd för alla små och stora naturskolor och vara ett träd för fortsatt utveckling och förgrening av utomhuspedagogiken i Sverige.

HÄLSNINGAR FRÅN VETERANERNA OCH
PÅSKÄRRINGARNA MIA BUCHT, GITTAN
MATSSON & HELGE SONNTAG

Välkomna ut i Sveriges natur!

I 10 år har vi hittat på äventyr tillsammans med ungdomar som är nya i Sverige

Lycka är riktig vinter i Stockholm med skridskois på sjöarna! Foto Jana Eriksson

- Äventyrgruppen uppfyller alla mina drömmar! utbrister Amira. Det här var på höstlovet. Vi hade en övernattnig och det hade blivit mörkt efter en gråmulen dag när vi vandrat till vårt hus på andra sidan Flatensjön söder om Stockholm. Plötsligt upptäcker vi norrsken! Det är grönt och lysande. Det speglar sig i sjön, på himlen utanför vår egen stuga!

10 år

I år firar Miljöverkstan som förening och vår största verksamhet Äventyrgruppen 10 år. På många sätt känns det som att vi startade ganska nyss. Samtidigt som det har hunnit hända väldigt mycket sedan 2015. Jag har en kasse full med dagböcker hemma och jag kan slå upp vilken som

helst av dem och hamna i någon av våra aktiviteter:

December 2021. Skridskoåkning

Åka skidor! Vår mest önskade aktivitet. Den som är modig, har mycket energi och rejält med envishet lär sig snabbt! Foto Pedro Pérez Vento

på Flaten dagen före nyårsafton. Det duggregnade men kom ändå över 30 deltagare, som blöta och glada halkade omkring på isen som var täckt av ett decimetertjockt lager av snöslaskigt vatten.

Juni 2018. Vi var på Gotland och cyklade. Stretade mycket i motvind. Den sista kvällen har jag skrivit om vår lycka efter ett bad i vågorna nedanför Högklint (för de flesta av deltagarna var det första gången de badade i vågor). Men också att en av dem bad mig om hjälp att förstå vad det stod i ett brev från Migrationsverket när vi satt där på stenstranden. Han hade ett foto av brevet i mobilen. Det var ett besked om att han har fått sitt tredje avslag.

Maj 2015. Vi hade ett helt gäng från ett boende för ensamkommande ungdomar på besök. De fick testa att paddla kanot på Flatensjön. De flesta var unga afghaner, ingen kunde säga något mer än "hej" och "tack" på svenska ännu. En av killarna hade anlänt till Sverige dagen innan. Jag minns att jag tänkte att han fick en ovanligt härlig start på sitt liv här.

Hur gick det sen?

Ur de första deltagarnas perspektiv är 10 år en oändlighet. De har gått från att vara helt nya till synnerligen etablerade. Deltagare från de första åren är nu färdigutbildade elektriker och sjuksköterskor, några har fått barn, några har fått svenskt medborgarskap. Eller så fick de inte stanna, har flyttat till Frankrike, Kanada eller Tyskland och startat ett nytt liv där. En lever

fortfarande tack vare att han blev övertalad av sin kompis att åka med på vår sportlovsresa till Jämtland just när livet var som mörkast. De pratar alla flytande svenska. Några har skaffat egna tält och annan friluftsutrustning. Cyklat runt Gotland, rest till norska fjällen eller vandrat upp på Kebnekaise. En berättar stolt om hur förvånade kollegorna blev när han var på skidresa med jobbet till Åre och det visade sig att han kunde åka slalom!

Ibland dyker de upp igen på en favoritaktivitet. Som bastu och isvaksbad vid Sandasjön. (Vi har lärt upp många vinterbadare under åren!) Deltagare som passerar åldersgränsen på 25 år får också möjligheten att fortsätta i gruppen som volontärer. Det är guld värt att få hjälp av de som vet hur allt funkar och älskar att vara ute med oss!

Allmänna arvsfonden

Jag började drömma om något som liknade Äventyrsgruppen när jag jobbade på Södertälje naturskola. Vi hade ett friluftslivstema för högstadieelever som skulle sätta upp vindsydd och bygga stormkök - inte för att vi behövde dem just då men för att friluftsliv var en del av läroplanen i idrott. Och jag tänkte att de skulle gå igång så mycket mer på det här om de

Årets mest populära nyhet är att vi skaffat tre roddbåtar till Flatensjön!
Foto Lisa Behrenfeldt

Kanotpaddling för bara tjejer. Foto Jana Eriksson

fick göra saker på riktigt. Om de fick vara med om ett litet äventyr. Om de faktiskt skulle sova under vindsyddet som de satte upp.

Miljöverkstan Flaten var från början ett Allmänna Arvsfonden-projekt. Vi gjorde allt möjligt för barn och unga med fokus på natur och hållbarhet och det sista projektåret fick jag och min kollega möjlighet att förverkliga varsin idé. Det var då jag startade Äventyrsgruppen. Vi började rikta oss till nyanlända ungdomar för att jag visste, från min tid i Södertälje, att det var en fantastiskt givande målgrupp att jobba med. Det var i början av 2015, som sen råkade bli året när den stora flyktingvågen kom

och behovet var plötsligt jättestort.

Tillsammans

Och det vi gör funkar. Kombinationen av att vara ute i naturen och göra olika aktiviteter tillsammans är oslagbar! Där finns möjlighet för utmaningar, samarbete, nya upplevelser, att röra på sig, få frisk luft och lära känna nya vänner. Äventyrsgruppen blir ett sammanhang där många känner sig som hemma och det är fantastiskt att se deltagarna växa på olika sätt.

Det är vi som ser till att deltagarna kommer till platser som de inte kände till och troligen inte skulle ta sig till på egen hand. Vi lånar ut all utrustning som behövs så det inte gör nåt om det regnar eller om du har kommit med kritvita sneakers en dag i december. Vi lär ut saker från grunden och vi pratar lätt svenska så att alla ska förstå. Vi handlar mat, packar all utrustning och vi delar in i matlag för att alla ska hjälpa till. Vi drar igång samarbetsövningar och lekar när det behövs och gör rundor där alla får säga nåt om dagen. Men det är också deltagarna själva som gör att det ofta blir sådär pepp och kul. Det är dom som är med och välkomnar nya deltagare, som sitter ute och eldar hela natten, kan lyckas laga en trasig skidbindning på nåt smart sätt, eller drar igång musik och spontant dansar i matsalen efter frukosten - eller var som helst där vi råkar befinna oss.

Rutinerade och prisade

Vi har förstås samlat en massa erfarenheter under de här 10 åren. Vi har lärt oss att formulera oss supertydligt när vi skickar ut

Många sätter upp ett tält för första gången, och de som varit med förr hjälper till. Foto Jana Eriksson

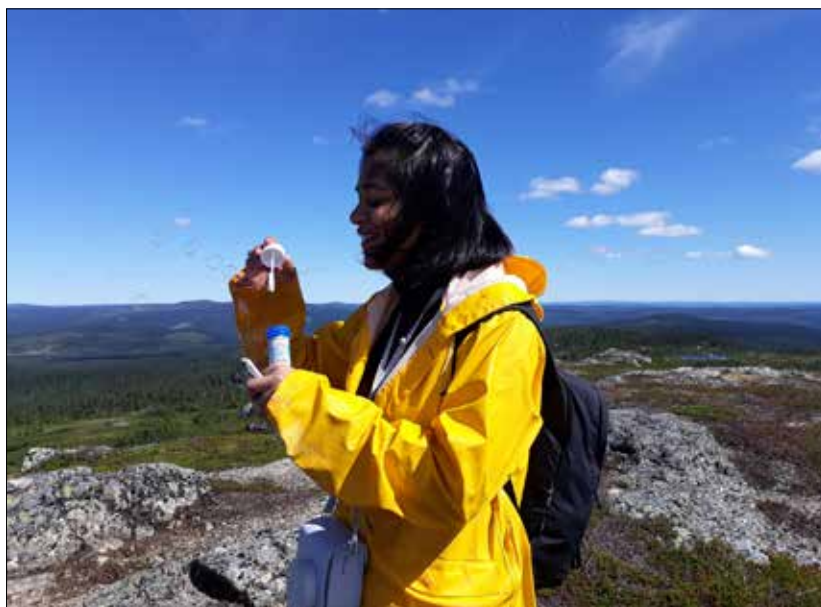
information och fått rutin på att göra riskanalyser. Vi har fyllt hela vårt hus i Flatens naturreservat med utrustning, skaffat roddbåtar och skapat en hel del pedagogiska material för andra att ta del av. Vi är stolta över att CNV utsåg oss till "Årets naturvägledare" 2021 och att vi fick Nelson Mandelapriset från Stockholms stad i år. Den senaste tiden har vi också börjat stötta andra föreningar som vill nå målgruppen unga nyanlända.

Jubileum

Augusti 2025. Vi hade fest i Flatens naturreservat för att fira vårt 10-års jubileum. Det var många som kom, vissa som varit med från början och andra som kommit för första gången på en aktivitet i år. Min stora känsla under kvällen var glädje och tacksamhet över alla dessa fantastiska unga människor som kommit till Sverige och som åker över hela stan för att komma på våra aktiviteter. Alla som har blivit våra vänner och som bidrar så mycket till att vi har det så roligt och fint när vi är ute tillsammans.

I grunden gör vi fortfarande samma sorts mer eller mindre galna äventyr som för 10 år sedan. Välkomna till Äventyrsgruppen! Det var viktigt att säga det 2015 och det är minst lika viktigt nu.

TEXT: LISA BEHRENFELDT
MILJÖVERKSTAN FLATEN

På toppen av Östra Tjärna fjäll i Jämtland. Det är väldigt härligt att stå på toppen av ett berg! Foto: Lisa Behrenfeldt

Miljöverkstan Flaten

Miljöverkstan är en ideell förening som verkar för ett friluftsliv för alla. Verksamheten riktar sig till barn och unga upp till 25 år, med speciellt fokus på de som har fått färre möjligheter att vistas i naturen och ta del av friluftslivet. Vi arrangerar årligen fler än 130 aktiviteter med över 1400 deltagare. Vi träffar språkintruktionsklasser, klasser från anpassad skola och möjliggör utomhusundervisning för lokala skolor i Flatens naturreservat.

Med Äventyrsgruppen erbjuder vi friluftaktiviteter för nyanlända unga under helger och lov. Föreningen finns i Stockholm, i Skarpnäck stadsdel, men verksamheten riktar sig till barn och unga i hela länet. Tips! På hemsidan finns vårt metodmaterial om att nå målgruppen unga nyanlända, pedagogiskt material om bland annat allemansrätten och en massa lekar och samarbetsövningar. www.miljoverkstan.se

Håbo 20 år Naturskola Vattunöden

Hösten 2005 startade Håbo Naturskola Vattunöden som ett LONA-projekt med två 25%-tjänster. Lena Sköldberg och Monica Happe Linde samarbetade med naturreservatets tillsynsman, Ove Jonsson och tog emot elever från lågstadiet en dag i veckan. Efter ca två år fick Håbo kommun 40 000 kr av Upplandsstiftelsen för att utveckla naturskoleverksamheten i Kalmarnäslandets naturreservat. Håbo kommun satsade ytterligare en halv miljon och detta innebar att Monicas och Lenas tid utökades till två dagar i veckan. Fler elever fick nu möjlighet att besöka naturskolan. De började även erbjuda inspirationskurser för pedagoger i förskola och grundskola.

En höjdpunkt var 10-årsjubileumet då Ove byggde ett vindskydd. Nu kunde eleverna arbeta med hantverk och kunna fika oavsett väder.

Hösten 2022 gick Lena i pension och Mari Björinder började. Monica och Mari samarbetade fram tills att Monica gick i pension i september 2025. Då började Susanne Björklund som ny naturskolepedagog tillsammans med Mari.

I oktober 2025 firade naturskolan 20 år. På plats var många av de personer som lagt grunden, arbetat i och vidareutvecklat verksamheten. Vid 20-årsfirandet tillkom ytterligare ett hantverk att stoltsera med som visar historiens spår.

TEXT OCH FOTO: MARI BJÖRINDER OCH
SUSANNE BJÖRKLUND
HÅBO NATURSKOLA VATTUNÖDEN

Naturskola – då

I bland sker saker slumpmässigt, eller så är det för att alla planeter står rätt på himlen. Så var det när naturskolan i Eskilstuna startade 1991. Min högstadieskola lades ner och jag fick lite projektpengar för att se om det gick att starta en naturskoleliknande verksamhet i stan. En lokal fanns ledig på dagtid och hela min skolas upparbetade exkursionsutrustning fanns också. För en ganska billig penning, egentligen bara 70% tjänst, kunde fullmäktige godkänna att skolan startades. Nästan i full politisk enighet. Ett parti, Ny Demokrati, om nu någon minns dem, var emot med motiveringen att varje skola skulle ha naturskoleverksamhet. De hade ingen aning om hur visionära de var och hur rätt de hade i princip

egentligen....

Nu 33 år senare är naturskolan fortfarande välutnyttjad och omtyckt i arbetet med klassbesök och fortbildningar.

Jag hade förmånen att få vara naturskoleföreningens ordförande 8 år 1994 till 2002. Antalet naturskolor har under tiden ökat, men det finns utrymme för ännu fler.

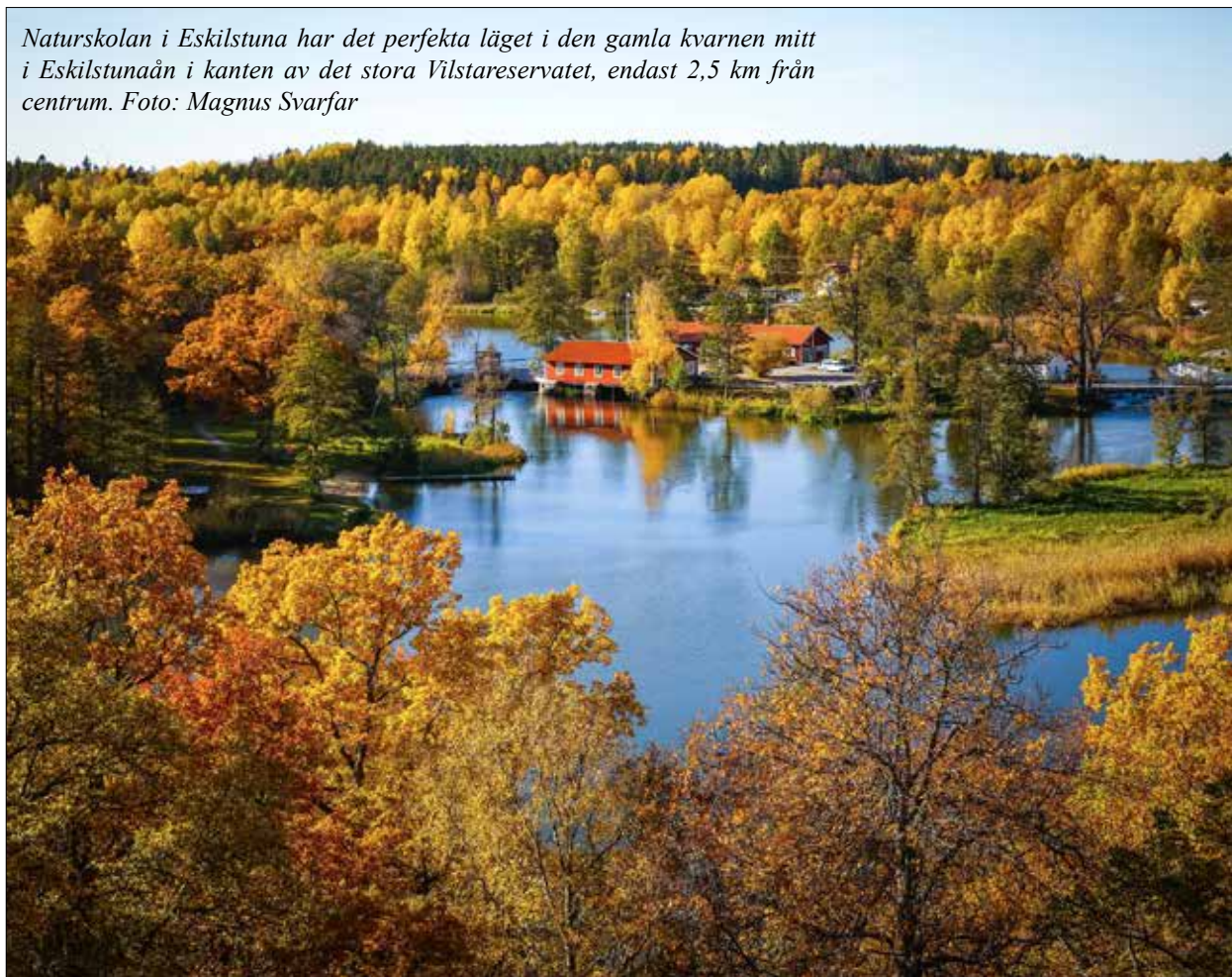
En framgångsfaktor är säkert den stora variation av naturskolor som finns, hur verksamheten drivs och med olika ansvariga huvudmän. Dessutom allas olika personliga ingångar som naturpedagoger. En framgångshämmande faktor är kommuners ekonomi och satsningen på barn och unga i stort. Fortfarande upplever jag att det finns en okunskap bland politiker och tjänstemän vad en naturskola är och vad naturpedagogik betyder. Vi har ju Falun som aktuellt exempel.

I mångt är det samma frågor som var aktuella då som nu. Hur blir vi fler? Hur får vi in naturen i skolan, eller tvärtom skolan i naturen? Vi gjorde också trevande försök att på danskt

*Nicke Helldorff var ordförande i Naturskoleföreningen i åtta år.
Foto: Minna Strömberg-Wallin*

Naturskolan i Eskilstuna har det perfekta läget i den gamla kvarnen mitt i Eskilstunaån i kanten av det stora Vilstareservatet, endast 2,5 km från centrum. Foto: Magnus Svarfar

maner få en gemensam utbildning som "naturvejledare". Det har också senare varit uppe med någon form av certifiering av "naturskola". Det har inte lyckats. Bejaka detta och "låt tusen blommor blomma", tycker jag. Vi kollade upp naturskolepedagogers utbildningsbakgrund i samband vi skulle tillhöra samma fackförening. Då, 1995, var av de som arbetade på naturskolorna en fjärdedel biologilärare, en fjärdedel klasslärare en fjärdedel kom från bio-geo-programmet och en fjärdedel övrigt, skogligt utbildade, fritidsledare med mera. Jag har en känsla av att det är mer spridd bakgrund nu. Ingen värdering i detta.

Ett minne från styrelsetiden var när vi lyckades sy ihop en resa till USA:s västkust och besöka naturskolor där och fem dagar med Joseph Cornell i Sierra Nevada-bergen och ta del av hans övningar och naturfilosofi i hans "Sharing nature"-program. Joseph har sedan dess varit ett par gånger i Sverige och hans övningar lever på svenska naturskolor.

På tal om Danmark så hade vi två möten med Naturvejledning Danmark, den danska naturskoleföreningen, bland annat ett gemensamt årsmöte. Danskarna kan vara lite mer "hardcore". Jag minns övningar som att pilla ut köttslamsor från kokta minkhuvuden med piprensare för att förstå rovdjurens kranium och tänder. Huvudena kom i en stor säck från närliggande minkfarm. Eller på årsmötet där skjutna gräsänder dissekerades. Coola övningar, men inget för den äckelmagade. Dessa har inte fått samma spridning som Cornellövningarna.

Till sist, grattis till Naturskoleföreningen! Inte minst fyller föreningen en viktig funktion att samla oss till träffar, fortbildning och skoj. Och heja alla duktiga naturpedagoger därute. Kämpa på! Vem vet, en dag så kanske ni blir överflödiga...

NICKE HELLDORFF
F.D. ORDFÖRANDE I NATURSKOLEFÖRENINGEN

Från styrelsemöte på 90-talet fr. v. övre raden Nicke Helldorff, Anna-Carin Nyberg, Mia Bucht, Annika Wiberg, nedre raden Anders Szczepanski och Germund Sellgren. Foto Germund Sellgren

Elevcitat från Umeå Naturskola

Smått och gott som vi i Umeå snappat upp under våra år på Naturskolan. Elever vi mött har gjort många roliga inlägg som lyst upp tillvaron!

Erika: - *Varifrån kommer metall?*

Elev: - *Kanske är det det som är ytterst på en tall?*

Agneta håller upp en pinne som det växer blåslav på. - *Det här är Sveriges vanligaste växt. Vet ni vad den heter?*

Pojke i 3: an räcker ivrigt upp handen: - *Pinne!*

Vi leker 36-leken. Frågan lyder: Nämn en näringskedja där det finns en fisk med.

Elevernas svar: - *ICA!* (Ja, ja, livsmedelskedja är väl nästan samma sak!)

Vi har tema nedbrytare och gör uppföljning. Vad har vi gjort idag?

Elev: - *Letat insikter.*

Tre barn leker, en verkar ensam.

Läraren: *Men visst kan Stina vara med er?*

Elev: - *Ja, såklart, men hon är solitärbi.*

Vintertema med ganska tunn skare.

Flicka i 2:an till Hasse: - *Följ med, jag har hittat harspår!*

Hasse: - *Men jag sjunker ner i snön.*

Flickan: - *Ja, för jag är mycket enklare än du!*

Lärare: - *Var lägger man tidningarna när de ska återvinnas?*

Elev: - *I pappersförsamlingen.*

Lennart berättar om dagssländor som inte har någon mun, för de ska ju bara para sig.

Elev: - *Men om de inte har någon mun kan de ju inte pussas. Hur kan de då para sig?*

Två elever:

- *Jag är expert på det här!*

- *Men jag är expertigare!*

Hasse promenerar tillbaka från skogen med en liten pojke.

Pojken: - *Det där är en skrattnås.*

Hasse: - *Ja, eller jag tror att det är en gråtrut.*

Pojken: - *Ja, det hörs att den gråter.*

Vid uppföljning efter en kulen decemberdag med en etta.

Agneta: - *Vad har vi haft för väder idag?*

Pojke: - *Skymning.*

Vi använder tamponger när vi gör upp eld. Reaktionerna varierar kraftigt liksom insikten om vad en tampong är. Och elda är ju så roligt, man blir så ivrig:

- *Agneta, Agneta! Kan jag få en till sån där kupong?*

NATURSKOLEFÖRENINGENS ÅRSMÖTESKONFERENS 15–17 APRIL 2026 PÅ FIRST CAMP ÅNNABODA I ÖREBRO

Kära gamla och nya Naturskolevänner nu är det dags att anmäla sig till 2026 års stora händelse!

Vår gemensamma årsmöteskonferens där vi ses för att lära känna varandra och utvecklas inom utomhuspedagogik. Förutom gemensamt årsmöte finns även tid för aktiviteter, matupplevelser och festligheter. I år hålls konferensen på First Camp Ånnaboda i natursköna Kilsbergen, Örebro. Region mitt står som värd och vi kan lova er fantastiskt givande dagar.

Datum och tid: 15–17 april 2026, från lunch klockan 12.00 dag 1 till och med lunch klockan 13.00 dag 3.

Dag 1: Välkomna, föreläsningar, föreningens tid med styrelsen, kvällsaktivitet.

Dag 2: Heldag med utomhusaktiviteter, valbara workshops, årsmötesförhandling och egen tid med möjlighet till avkoppling, festmiddag och festligheter.

Dag 3: Frukost och besök på Hjärnavikenspark, avslutningsceremoni.

Konferenskostnader

I avgiften ingår boende, konferensprogram, all mat från lunch dag 1 till och med lunch dag 3 och transporten med buss från Örebro resecentrum - Ånnaboda First Camp – Örebro resecentrum.

[Annaboda och Kilsbergen - orebro.se](https://orebro.se/annaboda-och-kilsbergen)

[Ånnaboda – Örebro | Aktiv camping i storslagen natur](#)

För icke medlemmar debiteras en extra avgift på 300 kr. Är du inte medlem men önskar bli det kan du ange detta i anmälningsformuläret. Anmälان Naturskoleföreningens årsmöte 2026

Sista anmälningsdag är 30 januari 2026

I anmälan kan du välja mellan följande alternativ:

Del i flerbäddsrums i stuga 4200 kr

Enkelrum i stuga 4700 kr

Del i dubbel rum hotell 4500 kr

Enkelrum i hotell 5200 kr

Konferensavgift Exl. boende/frukost 2500 kr

Tema: Med öppet sinne

Naturskoleföreningen

NATURRUTAN

N

Ett nytt inslag i Bladet. Låt oss få igång en tipsstafett där vi presenterar väl beprövade tips som vi vet fungerar. Först ut i stafetten är Naturskola Táby.

N

A

Utgångsuppgifter

A

T

Nästan alltid har man 5-10 min. promenad ut till det vilda. För att ställa in medvetandet på naturens våglängd och öka koncentrationen kan man presentera någon aktivitet som man gör under tiden man förflyttar sig. Vid framkomsten till samlingsplatsen redovisar och kommenterar man uppgiften.

T

U

1. Namnföremål

Plocka ett naturföremål som börjar på samma bokstav som ditt fönamn.

Ex: Heter man Johan kan man plocka johannesört.

Vissa "bokstäver" kan vara svåra att hitta, då kan man använda fantasin. Cecilia väljer t.ex. citrongult blad.

Vid framkomsten till samlingsplatsen presenterar man sitt naturföremål genom att naturföremålet blir ett nytt efternamn: Johan Jord, Eva Ek, Marita Mossa.

U

R

2. Tystnadens föremål

Plocka ett naturföremål som betyder tystnad, lugn och ro, för dig.

Ofta blir det sten, mossa, död pinne, dött löv...

R

R

3. Tre fula föremål och tre vackra

Plocka fula och vackra föremål. Vid samlingsplatsen lägger barnen de fula sakerna i en hög och de vackra i en annan. Tillfälle för resonemang. Ofta är de fula föremålen skräp.

R

U

4. Dagens färg

Samla på dig de tre vanligaste färgerna.

U

T

5. Fotografera

Tag ett "fotografi" med hjälp av din inbyggda kamera som du har i ditt inre.

Vid framkomsten ska du "framkalla" bilden och berätta om den och varför du tog just den bilden.

T

A

6. Tomtar och troll

Leta efter ett skogsväsen.

Det kan vara en sten, pinne eller något annat som ser ut som ett naturväsen - troll, älva etc. Ge ditt väsen ett namn.

A

N

7. Måttstock

Hur långt är det till skogen?

Gissa. Räkna dina steg. För enkelhetens skull kan man räkna varje gång man sätter fram sin högerfot.

N

Naturskola Táby kastar nu i väg stafettpinnen till Naturskolan i Falun.

NATURRUTAN

ATT LÄRA IN UTE-SERIEN

Beställs på www.outdoorteaching.com

Läromedel från www.outdoorteaching.com

Att lära in matematik ute 2, 2012, bok av Molander, Bucht, Wejdmark, Lättman-Masch, 218 kr inkl moms.

Att lära in engelska ute 2, 2016, bok av Lotta Carlegård. 218 kr inkl moms.

Leka och lära matematik ute. Förskolan. 2007, Bok av Molander, Strandberg, Lättman-Masch, Wejdmark, Bucht, Kjellander. 218 kr inkl moms.

Leka och lära språk ute. Förskolan. 2017, Bok av Molander, Bucht, Engman, Axellie 218 kr inkl moms.

Play and learn mathematics outdoors. 2007, Bok av Molander, Strandberg, Lättman-Masch, Wejdmark, Bucht, Kjellander. 218 kr inkl moms. Engelsk översättning av boken ovan.

Att lära in ute året runt, andra rev. uppl. 2011, bok av Lättman-Masch och Wejdmark, Nynäshamn Naturskola, 218 kr inkl moms. B

Att lära teknik ute, andra rev. uppl. 2017, bok av Carina Brage. 218 kr inkl moms.

Att lära in svenska ute, andra rev. uppl. 2016, bok av Lättman-Masch, Wejdmark, Wohlin, Persson, Grantz, Lindblad, Sang. 218kr inkl moms.

Att lära in SFI ute, 2019, bok av Grantz, Lindblad, Lättman-Masch, Wejdmark, Wohlin. 218kr inkl moms.

Att lära in ute. Övningar i bakfickan. 2013, bok av Molander, Bucht, Lättman-Masch, Wejdmark 99 kr inkl moms.

Leka och lära naturvetenskap och teknik ute. andra rev. upplagan 2020. Bok av Lättman-Masch, Wejdmark, Jacobsson, Persson, Ekblad. 299 kr inkl moms.

Att lära in ute för hållbar utveckling, 2015, bok av Behrenfeldt, Brömster m.fl. 299 kr inkl moms.

Learning in the outdoor classroom, 2015, antologi på engelska med aktiviteter från olika böcker i Att lära in ute-serien. 130 kr inkl moms.

Att lära in de globala målen ute. 2019. Finns **att ladda ner gratis på** www.outdoorteaching.com

Småkryp på land, bok av Molander och Bucht, 69 kr inkl moms.

Hantverk, estetik och slöjd, 2015, bok av Ingemar Nyman, 249 kr inkl moms.

Naturkontakt, berättelser, bok av Ammi Wohlin, 60 kr inkl moms.

Andra läromedel inom utomhusundervisning

Arbeta med naturvetenskap på ett lekfullt sätt i f-3 2018 bok av Helena Osswald och Ewa Wiklund, Natur och kultur

Utomhusdidaktik, bok av Lundegård, Wickman, Wohlin, Studentlitteratur

Friluftslivets pedagogik: en miljö- och utomhuspedagogik för kunskap, känsla och livskvalitet. Bok av Britta Brügge, Matz Glantz och Klas Sandell (red.) 2018 (5e reviderade uppl.). Liber, Stockholm.

Utomhuspedagogik - Lärmiljö, närmiljö och det utvidgade klassrummet. Antologi 2019

Utomhuspedagogik som kunskapskälla : närmiljö blir lärmiljö. 2007.

Utomhusundervisning - En handbok, Maria Hammarsten 2022.

Välkommen in i naturen, omarbetad och nyinspelad 2012, finns på iTunes, Gerd Strandberg, gerd.strandberg@gmail.com

Med öppna ögon, musik-CD, Gerd Strandberg, gerd.strandberg@gmail.com

Matematikmusik, musik-CD, Gerd Strandberg, gerd.strandberg@gmail.com

Bland vattenfisar och virvelbaggars i Vattenriket, 50 kr inkl moms + porto. Beställs genom sam.peterson@kristianstad.se